

**СТЕПАНЕНКО В.О.**

студентка 1-го курсу екологічного факультету Житомирського національного агроекологічного університету, м. Житомир

**ПРАВОВИЙ НІГІЛІЗМ: СУТНІСТЬ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ПОДОЛАННЯ**

Правовий нігілізм є різновидом соціального нігілізму як родового поняття. Його сутність полягає в загальному негативному, неухваленому відношенні до права, законів, нормативного порядку, а з точки зору причин - в юридичній відсталості, правовій невихованості основної маси населення. Подібні антиправові установки і стереотипи є елементом, межею, властивістю суспільної свідомості і національної психології.

Правовий нігілізм - це продукт соціальних відносин, який зумовлений безліччю причин і наслідків. Зокрема, він живиться і такими реаліями наших днів, як політиканство та цинічний популізм лідерів всіх рангів, боротьба позицій і амбіцій. Дає про себе знати і владолюбство бюрократії, некомпетентність чиновників. Останнє - хворе місце нашої держави [1, с.14].

Актуальність дослідження полягає у тому, що правова свідомість в сучасному українському суспільстві вкрай неоднорідна, інколи суперечлива, часто суттєво деформована. Великих масштабів набуває явище, яке є антиподом високої правової культури і проявляється у спотворенні уявлень про цінність права, ігноруванні вимог закону та зневажливого ставленні до правових принципів і традицій. Таке явище носить назву «правовий нігілізм». Поняття «нігілізм» походить від латинського nihil, що в перекладі означає «ніщо», «нічого».

У науковій літературі існують два підходи до розуміння сутності правового нігілізму - класичний (традиційний) і новаторський. У рамках класичного підходу правовий нігілізм розглядається як деструктивний соціальний феномен, сутність якого - негативне ставлення до права, зневага в його можливості вирішувати нагальні проблеми так, як того вимагає соціальна справедливість. Представники новаторського підходу вважають, що до існування цього явища призводить саме право через свою недосконалість. Правовий нігілізм розглядається як специфічний соціальний орієнтир, який вказує напрямки негативних тенденцій у юридичній сфері і без якого стає неможливим пошук нових концепцій та ідеалів, а також шляхів вирішення проблем, що існують у суспільстві [2, с.53].

Виокремлюють дві форми прояву правового нігілізму: теоретичну і практичну. В першому випадку має місце концептуальне обґрунтування правового нігілізму, коли вчені, філософи, політологи доводять, що є більш важливі цінності, ніж право взагалі, а тим більше - права окремої людини. В другому випадку відбувається реалізація вказаних поглядів і вчень на практиці. Існують випадки, коли виникнення правового нігілізму провокує сама держава, ставлячи людину в умови, коли на одній чаші терезів опиняється необхідність дотримання законодавства, а на іншій - гідний рівень життя, оскільки закріплені в Конституції права людини і громадянина не забезпечуються.

Причинами появи правового нігілізму, на думку більшості дослідників, є кризовий стан суспільства: економічна та політична нестабільність, зміна ідеології та духовних цінностей, поява нових прошарків населення, зловживання владою вищими посадовими особами держави, гальмування і не завершення реформ, і як наслідок - юридичне невігластво, відставання, правова невихованість населення, відсутність правових знань, досвіду правової діяльності та відповідних навичок, неможливість формування чіткої життєвої позиції. Крім того, антиправові погляди і стереотипи є елементом, властивістю соціальної свідомості і національної психології, особливостями культури, традицій, способу життя. Йдеться про ігнорування суспільством права, його оцінку не як базової, фундаментальної категорії, а як другорядного явища в системі людських цінностей [3, с.563].

Порушення прав особи, особливо таких, як право на життя, честь, гідність, житло, майно, безпеку, слабкий механізм їх правового захисту підриває віру в закон, в можливість держави забезпечити порядок і спокій у суспільстві, захистити людей від злочинних посягань. Безсилля ж права не породжує позитивного ставлення до нього з боку населення, а спричиняє лише роздратування, невдоволення і протест.

Подолання правового нігілізму в суспільстві - складне завдання, яке сприятиме розбудові правової держави, підвищенню рівня правової свідомості та культури населення, утвердженню авторитета права.

Так, М.А. Бурдоносова виділяє основні групи заходів боротьби з відповідним негативним явищем:

- заходи політичного характеру, які безпосередньо пов'язані з подоланням факторів, які перешкоджають розвитку правової держави;

- соціально-економічні заходи;

- заходи культурного, духовного, морального характеру [2, с.57].

І.С. Демченко називає перспективні такі способи боротьби з нігілізмом: підвищення правової або спеціальної освіти; обов'язкове проходження кожним новим нормативно правовим актом ґрунтовної правової експертизи; залучення до законотворчої роботи науковців, визнаних спеціалістів у галузі права; забезпечення доступу громадськості до законопроектної роботи; підвищення якості виховання та освіти громадян, приведення її до світових стандартів й ідеалів [4, с.5].

Вважаємо, що повністю подолати правовий нігілізм неможливо, але можна звести його рівень до мінімуму шляхом застосування комплексних заходів забезпечення принципу верховенства права, правового виховання особи та вдосконалення нормативної бази.

**Список використаних джерел:**

1. Бойко В.П. Правовий нігілізм та форми його прояву у суспільному житті // Юридичний вісник України. – 2004. – № 47. – С.18-20.
2. Бурдоносова М.А. Правовий нігілізм: сутність та основні риси / М.А. Бурдоносова // Часопис Київського університету права. – 2008. – № 4. – С. 53-58.
3. Теорія держави і права. академічний курс: підручник / За ред. О.В.Зайчука, Н.М. Оніщенко. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 688 с.
4. Демченко І.С. Правовий нігілізм в Україні. шляхи його подолання // С.Демченко// [Електронний ресурс] // Наукові конференції. Соціум. Наука. Культура. – Режим доступу: <http://intkonf.org/demchenko-is-pravoviy-nigilizm-v-ukrayini-shlyahi-yogo-podolannya/>.